

Oahppoplána – sámegiella vuosttašgiellan

Sámediggi mearridan láhkaásahussan 08.11.2019 Sámediggi mearridan
eksámenortnega 10.08.2020

Gusto 01.08.2020 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovddáš árvvut

Sámegealla vuosttašgiellan lea sihke giellafága ja oahppahábmenfága. Sámegealla vuosttašgiellan lea deatlaš gulahallamii, oahppahábmemii, kulturáddejupmái ja identitehtaovdáneapmái. Oahpahusa vuodđun sámegeallas vuosttašgiellan galget leat sihke sámi ja dáža servodaga vuodđoárvvut, nugo olmmošárvu, demokratiija, ovttárvosašvuohta, searvevuohta ja mánggabealatvuohta. Fága vuolggasadji galgá leat ohppiid duogáš, sámi kultuvra ja sámi árvvut, nugo árbevirolaš máhttu, sohka- ja bearašoktavuođat ja guvlui gullevašvuohta. Fága galgá ovddidit dakkár árvvuid ja positiiva miellaguottuid mat leat mielde doarjumin sámi searvevuođa sihke báikkálaččat ja miehtá Sámi. Fága galgá addit buot ohppiide, maiddái ohppiide geat ožžot gáiddusoahpahusa, gelbbolašvuođa nana giellaoahpahusmodeallaid bokte.

Buot fágat galget leat mielde duohtandahkamin oahpahusa árvvuođu. Fága galgá nannet ja ovddidit ohppiid njálmmálaš ja čálalaš giellagealbbu vai šattašedje oadjebas giellageavaheaddjit ja ovddidivčče positiivvalaš iešgova ja oadjebas identitehta. Fágas oahpásmuvvet oahppit sámi njálmmálaš árbevieruide, čálalaš teavstaide ja gielalaš girjáivuhtii, ja dat duddjo saji vásáhusaide, dulkomii ja reflekšuvdnii. Máhttu ja diđolašvuohta sámi gielaid, sámi muitalanárbevieruid ja sámi kultuvrra birra veahkehit ohppiid boahpteáiggis gáhttet ja ovddidit giela.

Iešguđetlágan giella- ja oahpahusarenat, sihke skuvllas ja skuvlla olggobealde, addet ohppiide vejolašvuođa oažžut mánggalágan vásáhusaid ja perspektiivvaid ja ideaid, ja dat addá vejolašvuođa ovddidit iešguđetlágan albmanahhtinvugiid. Buorre gielalaš ja kultuvrralaš vuodđu lea eaktun dasa ahte sáhtá ovddidit suokkardangoikku ja hutkanilu, ja lea mielde ohppiid ráhkkanahhtimin eallinagi oahppamii.

Fága galgá leat mielde ohppiide addimin buori árvvoštallannávcca go ovddida sin dáiddu kritihkalaččat jurddašit ja sin ehtalaš diđolašvuođa.

Fága galgá leat mielde ovddideamen ohppiid sosiála oahppama ja ahte oahppit ráhkkanahhttojuvvojit searvat demokrátalaš proseassaide iešguđet servodatsurggiin ja bargoeallimis. Fága galgá leat mielde ohppiide addimin áddejumi das ahte sin sámegeal- ja kulturgelbbolašvuohta lea resursan servodahkii, ja ahte ráhkkanahhttojuvvojit searvat sihke árbevirolaš ealáhusaide ja boahpteáiggi bargoeallimii. Oahppit galget beassat geavahit iežaset mánggagielalaš ja mánggakultuvrralaš gelbbolašvuođa iešguđet sámi, našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš oktavuodain ja eamiálbmotoktavuođain

Oahppoplána sámegeielas vuosttašgiellan galgá áddejuvvot ovttas dárogiel oahppoplánain ohppiide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan.

Guovddášelemeanttat

Sámástit

Oahppit galget ovdánahttit iežaset njálmmálaš gálggaid ja oažžut positiivvalaš vásáhusaid go mánggalágan oktavuodain njálmmálaččat albmanahttet ja geahččaladdet. Oahppit galget máhttit guldalit, áddet ja geavahit girjás njálmmálaš giela ságastallamis, gulahallamis ja ovttasdoaimmamis. Dat mearkkaša maid ahte galget máhttit heivehit iežaset njálmmálaš ovdanbuktimiid vuostáiváldái, hápmái, sisdollui ja ulbmili.

Lohkangealbbu ovdánahttin

Oahppit galget máhttit lohkat iešguđetlágan teavsttaid ja reflekteeret daid birra ja geavahit lohkama oahppamii ja lohkanilu ovddideapmái. Oahppit galget lohkat mánggalágan ja viiddis meari digitála ja báberhámi teavsttaid. Teavsttat galget čatnasit ohppiid iežaset dálááigái ja dološ ja dálá sámi kultuvrii ja muitalanárbevieruide. Čáppagirjjálašvuoda ja áššeteavsttaid lohkamiin oahppit galget oažžut estehtalaš vásáhusaid ja beassat áššiin beroštišgoahtit. Sii galget imaštallat, oahppat ja áddet eará olbmuid jurdagiid ja eallineavttuid. Oahppit galget árvvoštallat teavsttaid ja kritihkalaččat reflekteeret teavsttaid relevánssa, jáhkehahttivuoda ja váikkuhanfámu hárrái.

Čállingealbbu ovdánahttin

Oahppit galget dovdad ahte lea gávnálaš ovddidit čálalaš gálggaid, ráhkadit teavsttaid ja gulahallet čálalaččat. Oahppit galget máhttit välljet makkár čálalaš albmanahttinuogi áigot geavahit, ulbmila, fáttá, sisdoalu ja vuostáiváldi mielde. Sii galget máhttit árvvoštallat iežaset ja earáid teavsttaid ja buoridit daid earáid mearkkašumiid vuodul. Sii galget maid máhttit čállit digitála reaiduiguin ja doaimbi giehtačállagiin. Oahppit galget oahppat välljet ja geavahit heivvolaš digitála giella- ja gulahallanteknologiija teavsttaid ráhkadeapmái, sihke okto ja earáiguin ovttas.

Giella vuogádahkan ja vejolašvuhtan

Oahppit galget šaddat oadjebas ja diđolaš giellageavaheaddjin girjás ja dárkilis gielain. Sii galget áddet hállangiela ja normerejuvvon čállingiela oktavuoda. Oahppit galget ovddidit gelbbolašvuoda ja oažžut hárvjáneami giela vuogádaga ja struktuvrraid geavaheamis ja giela retoralaš ja estehtalaš beliin. Oahppit galget ovddidit metagiela ja doahpágiid vai áddejit ja máhttet válddahit giela giellaoahpalaš ja estehtalaš beliid. Oahppit galget áddet ja geavahit sámegeiel doahpágiid, sániid ja dadjanvugiid, maidá dakkáriid mat

gullet loguide, sturrodagaide ja mihttoovttadagaide, go barget iešguđetlágan fáttáiguin ja teavsttaiguin.

Giellagirjáivuohta Sámis

Oahppit galget ovddidit máhtu iešguđet guovlluid sámegeall girjáivuođa birra. Sii galget oažžut máhtu sámegeallaid dili birra sihke historjjálaš ja dálááiggi perspektiivvas. Sii galget miehtásámi ja eamiálbmotperspektiivvas ovddidit gelbbolašvuoda ja diđolašvuoda giela, kultuvrra ja identitehta gaskasaš oktavuodaidd birra.

Fágaidrasttideaddji fáttát

Álbmotdearvvasvuoha ja eallimis birgen

Sámegeallas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá álbmotdearvvasvuoha ja eallimis birget dasa ahte oahppit galget ovddidit posiitiiva iešgova ja oadjebas identitehta sámegeallagin mánggagielat ja mánggakultuvrralaš servodagas. Sámegealla ja sámi kultuvra leat deatalaččat identitehtahábmemis. Fáddá veahkeha oahppi hálddašit sihke miehtegiedageavada ja vuostegiedageavada ja persovnnalaš ja praktihkalaš hástalusaid buoremus vuogi mielde. Fágii ja fáddái gullá maid árvvuid válljen ja man deatalaš lea rájaid bidjat ja earáid doahttalit.

Demokratiija ja mielborgárvuoha

Sámegeallas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá demokratiija ja mielborgárvuoha dasa ahte oahppit galget oažžut máhtu ja gálggaid nu ahte sáhttet dustet hástalusaid demokrátalaš prinsihpaid vuodul. Oahppit galget oažžut vuodu reflekteret čuolmmaid hárrái mat gusket sihke eanetlogu ja unnitlogu rivttiide. Sii galget maid hárjehallat kritihkalaččat smiehttat, ja galget oahppat hálddašit oaivilerohusaid ja dohkkehut vuostemielalašvuoda. Barggus iešguđetlágan fáttáiguin ja teavsttaiguin oahppit galget oahppat manne demokratiija ii leat diehttelas, ja ahte dan ferte ovdánahttit ja mátasdoallat. Fága galgá leat mielde ohppiide ovddideamen dievaslaš mielborgárvuoda Norgii ja Sápmái.

Guoddevaš ovdáneapmi

Sámegeallas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá guoddevaš ovdáneapmi dasa ahte oahppit galget oažžut máhtu ja diđolašvuoda sápmelaččaid eallinvugiin, árbevirolaš ealáhusain ja árvvuin, ja das mo dat oidno gielas ja iešguđetlágan teavsttain maiguin oahppit barget. Teavsttat galget dahkat diđolažžan das man deatalaš lea seailuhit sápmelaččaid árbevirolaš dieđuid ja árvvuid, oktavuoda lundui ja dan árvvusatnima. Dasto galgá leat veahkin dahkamin diđolažžan das mo sáhttá ovddidit guoddevaš ovdáneami boahttevaš buolvvaide.

Vuodđogálggat

Njálmmálaš gálggat

Njálmmálaš gálggat sámegeielas vuosttašgiellan -fágas mearkkaša ahte máhtta gulahallat, guldalettiin earáid, njálmmálaš albmanahttimiin ja huksedettiin iežas oaivilovdanbuktimiid earáid oaivilovdanbuktimiid ala. Sámegeielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus njálmmálaš gálggaid ovddidit. Fága njálmmálaš gálggaid ovdáneapmi vuolgá das ahte máhtta suokkardit giela ja stoahkat dainna, dasa ahte earáid guldala ja ságastallá vásáhusaid birra, ja dasto dasa ahte sáhtta presenteret, digaštallat ja ákkastallat dađistaga moalkaset fáttáid birra. Dat mearkkaša ahte dađistaga máhtta geavahit eanet sániid ja doahpágiid mat gusket fágii ja sámi kultuvrii, servodahkii ja árbevirolaš máhttui. Fágas lea erenoamáš ovddasvástádus ovdánahttit ja nannet oahppi máhtu hállangiela birra ja iešguđetlágan njálmmálaš šárjneriid, muitalanárbevieruid ja retoralaš strategiijaid birra.

Máhttit čállit

Máhttit čállit sámegeielas vuosttašgiellan lea go máhtta čállit iešguđet šlájat teavsttaid. Sámegeielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus ohppiid oahpahit čállit. Čállinmáhtu ovdáneapmi vuolgá das go ádde oktavuoda njálmmálaš ja čálalaš teavsta gaskka, dasa ahte máhtta plánat, hábmet ja divodit iešguđetlágan teakstašlájaid mat leat heivehuvvon ulbmilii, sisdollui, mediumii ja vuostáiváldái. Fága bokte galget oahppit ovddidit gelbbolašvuoda riektáčállimis ja teakstahábmemis, ja máhttit iešguđetlágan lahkoneami čállimii geavahit. Oahppit galget oahppat hálddašit iešguđetlágan čállinstrategiijaid, ovddidit persovnnalaš čálalaš albmanahttinvugiid ja oahppanproseassas geavahit čállima reaidun. Sámegeielas vuosttašgiellan lea ovddasvástádus vuodđo čállinoahpahussii ja dasa ahte oahppit ovddidit doaimi giehtačállaga ja boallobeavdegeavaheami.

Máhttit lohkat

Máhttit lohkat sámegeielas vuosttašgiellan lea máhttit lohkat sihke digitálaččat ja báhpiris. Sámegeielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus lohkanhálggaid oahpahit. Lohkanmáhtu ovddideapmi sámegeielas vuosttašgiellan vuolgá álgooahpahusa dekodengálggaid ja lohkanáddejumi ovddideamis dasa ahte máhtta lohkat ja áddet mánnggalágan teakstašlájaid áddejumiin ja iešguđetlágan ulbmiliiguin. Máhttit lohkat mearkkaša ahte máhtta geavahit iešguđetlágan strategiijaid lohkat digitála čállosiid ja báhpira alde čállosiid. Oahppit galget máhttit lohkat oktilaš teavsttaid ja ovtastuvvon teavsttaid, main leat sihke čállosat, govat ja eará albmanahttinvuogit. Dása gullá maid dat ahte oahppi ádde ja máhtta geavahit sámi doahpágiid, sániid ja dadjanvugiid mat gullet loguide, sturrodagaide ja mihttoovttadagaide, lassin symbolaide ja govvosiidda, mat geavahuvvojit

iešguđetlágan teavsttain. Dása gullá maid ahte máhtá identifiseret ja dulkot dieđuid iešguđetlágan teavsttain, diagrámmain ja earálágan visuálalaš govvidemiin, ja máhtá árvvoštallat sisdoalu. Fágas lea erenoamáš ovddasvástáduš ovddidit ohppiid gelbbolašvuoda lohkat sihke áššeprosa ja čáppagirjjálašvuoda ja árvvoštallat teavsttaid kritihkalaččat ja reflekeret teavsttaid sisdoalu hárrái.

Digitála gálggat

Digitála gálggat sámegeielas vuosttašgiellan lea máhtit geavahit heivvolaš digitála resurssaid oahppamis, teakstaráhkadeamis ja ovtasdoaimmamis. Dat mearkkaša maid iešguđetlágan strategijaid geavahit go navigere digitála resurssain sihke fierpmádagaid siste ja olggobealde. Digitála gálggaid ovddideapmi fágas vuolgá das ahte máhtá geavahit ja ieš ráhkadit oktageardánis digitála teavsttaid dasa ahte máhtá geavahit ja ieš ráhkadit mánggadáfot multimodála teavsttaid máhtu vuodul mo iešguđetlágan albmanahttinuogit doibmet ovtas. Gálggat ovddiduvvojit dađistaga nu ahte máhttigoahtá čájehit iešheanalášvuoda ja digitála árvvoštallannávcca digitála gálduid, resurssaid ja teknologijja válljedettiin ja geavahettiin. Dat mearkkaša maid ahte ovddida kritihkalaš ja ehtalaš diđolašvuoda das mo govvidit iežas ja earáid digitálalaččat, ja čuovvut njuolggadusaid persovdnasuodjaleami birra ja vuhtii váldit earáid nehtas.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 2. ceahkki

Gealbomihttomearit 2. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit ja vurrolagaid ságastallat
- albmanahttit iežas oaiviliid ja jurdagiid iešguđetlágan fáttáid ja dilálašvuodaid birra
- stoahkat ja bargat kreatiivvalaččat jietnadagaiguin, stávvaliiguin, giellaelemeanttaiguin ja ritmmaiguin
- guldalit ja bargat kreatiivvalaččat njálmmálaš ja čálalaš mitalusaiguin ja teavsttaiguin
- lohkat teavsttaid njuovžilit ja áddet sisdoalu
- ságastallat dan birra mat iešguđetlágan teavsttain leat deatalaš dieđut ja mat eai leat nu deatalaš dieđut
- bargat kreatiivvalaččat tevdnemiin ja čállimiin, sihke digitála reaiduiguin ja daid haga
- čállit teavsttaid sihke gieđain ja boallobevddiin, ja geavahit stuorra ja smávva bustávaid, čuoggáid, čuorvvasmearkkaid ja gažaldatmearkkaid

- ságastallat iežas giellaoahppama birra
- ságastallat iežas ja earáid suopmaniid birra
- geavahit sániid ja doahpágiid mat gusket bearrašii, báikkálaš servodahkii ja árbevirolaš máhttui

Dađistaga árvoštallan

Dađistaga árvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gealbbuset sámegeallas vuosttašgiellan 1. ja 2. ceahkis go servet iešguđetlágan njálmmálaš, čálalaš, praktihkalaš ja stoahkanlágan doaimmaide. Dasto oahppit čájehit gelbbolašvuoda go geavahit giela ovttasdoaimmamis earáiguin. Sii čájehit gelbbolašvuoda go lohket teavsttaid ja áddejit daid, ja čállet iežaset teavsttaid gieđain ja digitála reaiduiguin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit nu ahte oahppit besset ovddidit ja čájehit gealbbuset mánggabealálaš njálmmálaš, praktihkalaš ja čálalaš bargovugiiguin sihke okto ja ovttasdoaimmamis eará ohppiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeallas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit sámegeallas vuosttašgiellan, sii galget beassat muitalit maid orrot máhttimin, ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpaha nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit lohkan-, čállin- ja njálmmálaš gálggaid ovddideapmái.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan 4. ceahkki

Gealbomihttomearit 4. ceahki maŋŋá

Oahpaha mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit earáid, jearrat čielggadeaddji ja čiekŋudeaddji gažaldagaid, ja čuovvulit dan maid earát ovdanbuktet
- guldalit, ságastallat ja suokkardit iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid
- lohkat iešguđetlágan teakstašlájaid njuovžilit ja áddet sisdoalu ja teavstta ulbmila
- ságastallat oaiviliid ja fáktáid erohusaid birra
- suokkardit ja válldahit mo sátneválljema ja jietnageavaheami sáhtta geavahit váikkuhangaskaoapmin
- muitalit, válldahit ja ákkastallat njálmmálaččat ja čálalaččat
- geavahit iešguđetlágan strategiijaid ja digitála resurssaid hábmedettiin teavsttaid
- čállit iešguđetlágan teavsttaid main lea struktuvra ja oktavuoha
- geavahit giela hápme- ja cealkkaoahpa njuolggadusaid ja minstariid iežas teakstaráhkadeamis

- geavahit metagiela go ságastallá giela deataleamos struktuvrraid birra
- gávdnat, válljet, geavahit ja almmuhit gálduid iežas barggus
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid earáid responssa ja välljejuvvon árvvoštallaneavttuid vuođul
- geahččaladdat iešguđetlágan oahppanstrategiijaid
- buohtastahttit iežas suopmana čállingielain
- ságastallat giela ja giellaseaguheami birra
- geavahit sániid ja doahpágiid mat gusket árbevirolaš máhttui, lundui ja servodahkii

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuođa fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa sámegeielas vuosttašgiellan 3. ja 4. ceahkis go besset čájehit guladalanáddejumi ja geavahit relevánta sátnehivvodaga ja giela iežaset čállosiin iešguđetlágan fágalaš fáttáid birra. Sii čájehit ja ovddidit maid gealbuset go njuovžilit ja ádejemiin lohket iešguđet guhkkosaš teavsttaid. Dasto oahppit čájehit gelbbolašvuođa go geavahit heivvolaš giela ja gálduid iežaset teakstaráhkadeamis.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit mánggabealálaš njálmálaš, praktihkalaš ja čálalaš bargovugiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuođa vuođul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit njálmálaš gálgaid ja lohkan- ja čállingealbbu ovddideapmái barggadettiin gielain ja teavsttaiguin.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 7. ceahkki

Gealbomihttomearit 7. ceahki manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit ja meannudit earáid árvalusaid ja ieš albmanahttit ja ákkastallat iežas oaiviliid beali
- reflekeret dan hárrái mo giella sáhtta albmanahttit olbmuid guottuid
- lohkat mánggalágan teakstašlájaid ja ságastallat hámi ja sisdoalu birra
- reflekeret dan hárrái mo njálmálaš muitalanárbevierut ja árvvut bohtet ovdan sámi girjjálašvuođas
- suokkardit ja reflekeret giela ja identitehta oktavuoda hárrái
- geavahit ávkkálaš lohkanvugiid ja strategiijaid mat heivejit teavstta hápmái ja sisdollui ja lohkama ulbmilii

- mitalit, juohkit dieđuid, ákkastallat ja albmanahttit dárkilit njálmmálaččat ja čálalaččat
- čállit iešguđetlágan teakstašlájaid main lea čielga ulbmil, sisdoallu ja struktuvra
- suokkardit ja geavahit iešguđetlágan gielalaš váikkuhangaskaomiid ja modalitehtaid iežas teakstaráhkadeamis ja njálmmálaš oktavuodain
- geavahit iešguđetlágan teakstameannudan- ja gulahallanreaidduid njálmmálaš ja čálalaš gulahallamis
- čilget ja geavahit máhtu giela hápmeoahpa, dábálaš suorggádusaid ja cealkkaráhkadeami birra
- geavahit riehtačállima, cealkkaráhkadeami ja teakstačatnama guovddáš njuolggadusaid iežas teakstaráhkadeamis
- árvvoštallat iešguđetlágan gálduid jáhkehahttivuođa ja almmuhit gálduidis iežas barggus
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid iešguđetlágan fágalaš eavttuid vuodul
- suokkardit ja čilget ovttalárganvuodaid ja erohusaid iežas ja earáid suopmana ja čállingiela gaskka
- reflekteret dan hárrái mo eará gielat váikkuhit sámegeielaide
- suokkardit ja geavahit sániid ja doahpágiid mat gusket servodateallimii, luonddugeavaheapmái ja árbevirolaš máhttui

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegeielas vuosttašgiellan 5., 6. ja 7. ceahkis go presenterejit ja ságastallet iešguđetlágan gielalaš ja fágalaš fáttáid birra, ja go ákkastallet njálmmálaččat ja čálalaččat heivvolaš ja girjás sátneriggodagain. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit metagiela ságastaladettiin giela hápmeoahpa ja gielalaš erohusaid birra ja ságastaladettiin iežaset ja earáid teavsttaid birra čállinproseassas. Dasto oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go lohket oanehis ja guhkit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin, ja go rievdadit lohkanvuogi ja čállinstrategiijaid lohkama ulbmila mielde. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit heivvolaš čállinstrategiijaid iešguđetlágan teavsttaid plánemis ja hábmemis; ja go albmanahttet heivvolaš gielalaš struktuvraiguin, mat heivejit sisdollui, šánjerii, hápmái ja ulbmilii.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit mánggabeallásaš njálmmálaš, čálalaš ja praktihkalaš bargovugiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset

rávvgiid geavahit iežaset gelbbolašvuođa viidásit ovddideapmái fágas ja iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid buorideapmái.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 10. ceahkki

Gealbomihttomearit 10. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit earáid presentašuvnnaid ja reflekteeret daid hárrái, ja hukset iežas ákkastallama earáid oaiviliid ovdanbuktimiid ala
- reflekteeret dan hárrái mo iešguđetlágan giellageavaheapmi sáhtá albmanahttit guottuid eará olbmuide
- mitalit, juohkit dieđuid, ákkastallat ja reflekteeret njálmmálaččat ja čálalaččat
- dovdát ja geavahit iešguđetlágan gielalaš ja estehtalaš váikkuhangaskaomiid ja retoralaš apeallavugiid
- lohkat iešguđetlágan teakstašlájaid iešguđet guhkkodagas ja mohkkáivuođas, ja buohtastahttit ja dulkot teavsttaid
- válljet ja geavahit heivvolaš lohkan- ja oahppanstrategiijaid go fágain bargá
- reflekteeret dan hárrái mo sámi jurddašanvuogit, sámi njálmmálaš mitalanárbevierut ja sámi árvvut bohtet ovdan sámi girjjálašvuođas
- geavahit relevánta doahpágiid ja fágagiela mat gusket iešguđetlágan sámi fáttáide ja árvvuide
- buohtastahttit iešguđet sámi guovlluid cuvccas- ja máinnasvariánttaid ja njálmmálaš árbevieruid
- suokkardit ja čilget ovttaláaganvuođaid ja erohusaid sámegeielaid gaskkas
- geavahit relevánta fágagiela teavstta ja giela čilgemii ja analyseremii
- iešguđetlágan teakstašlájaid plánet ja hábmet struktuvrrain mii lea heivehuvvon sisdollui, ulbmilii ja vuostáiváldái
- geavahit riehtačállima, giela hápmeoahpa ja teakstačatnama njuolggadusaid čálalaš gulahallamis ja teakstaráhkadeamis
- árvvoštallat iešguđetlágan gálduid jáhkehahttivuođa, doallevašvuođa ja relevánssa, ja iežas barggus geavahit gálduid rehálaččat
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid mánggaláagan fágalaš eavttuid mielde
- reflekteeret dan hárrái mo eará gielat váikkuhit sámegeillii ja mo sáhtá gáhttet ja ovddidit sámegeielaid iešguđetlágan arenain

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuođa fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa sámegeielas vuosttašgiellan 8., 9. ja 10. ceahkis go iežaset albmanahttet njálmmálaččat ja čálalaččat girjás ja sihkkaris gielain iešguđetlágan fágalaš fáttáid birra. Dasto

sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go heivehit iežaset njálmmálaš ja čálalaš albmanahhtimiid vuostáiváldái, sisdollui ja ulbmili. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go besset lohkat mánggalágan teakstamálliid ja vuolggasaji välljejit lohka ulbmila mielde. Lassin dasa sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go plánejit ja divodit iešguđetlágan teavsttaid máhtu vuodul giela ja teavstta birra, fágalaš eavttuid vuodul ja earáid mearkašumiid vuodul. Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit mánggabeallásaš njálmmálaš, čálalaš ja praktihkalaš bargovugiiguin gos oahppit barget sihke okto ja earáiguin ovttas. Doaimmat galget láchčojuvvot nu ahte oahppit sáhttet čoavdit fágalaš hástalusaid sihke oahpes ja amas dilálašvuodain ja reflekteeret iešguđetlágan čuolmmaid ektui fágalaš barggu oktavuodas.

Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat vai ohppet. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteeret iežaset fágalaš ovdáneami birra fágas. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš gelbbolašvuoda ovddideapmái fágas, divodit teavsttaid ja sávruvuoda ovddidit guhkit teavsttaid lohkamis. Dasto galget oahppit sáhttit rávvagiid geavahit fágalaš máhtu viidásit ovddideapmái ja fága viidásit barggu ja progreshuvna plánemii.

Oppalaš árvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegeielas vuosttašgiellan oahpahusa loahpahettiin 10. ceahkis. Oahpaheaddji galgá plánet ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset mángga láchkai, iešguđet ge oktavuodain čájehit gelbbolašvuodaset mas áddejupmi, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin.

Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan guhkebuš ja oaneheabbo teavsttain iešguđetlágan šáŋŋeriin ja ulbmiliidda.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- searvat aktiivvalaččat suokkardeaddji ságastallamiidda ja digaštallamiidda, albmanahttit iežas oaiviliid ja responderet earáid oaivilovdanbuktimiidda
- lohkat iešguđetlágan teavsttaid vássánaiggis ja dáláaiggis ja reflekkeret daid hárrái
- válldahit ja ságaškuššat mo sámi girjjálašvuolta čadno sámi kultuvrii ja identitehtii
- reflekkeret mánggalágan sámi muitalusaid hárrái ja buohtastahttit daid eará eamiálbmogiid teavsttaiguin
- suokkardit mo eará gielat váikkuhit sámegeilli ja diđolašvuođa ovddidit das mo sámegeielaid sáhtá gáhttet
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahttinvugiid ja tearpmaid go fágain bargá
- gulahallat čielgasit ja áddehahtti vuogi mielde njálmmálaš ja čálalaš fidnuguoski oktavuodain
- orienteret iežas fidnofágalaš fágagirjjálašvuođa suorggis gávdnan, kombineren ja árvvoštallan dihte relevánta dieđuid
- geavahit relevánta fágagiela fágalaš fáttáid ja bargoproseassaid presenteremii, duođašteapmái ja ságaškuššamii
- čállit ja hábmet iešguđetlágan teavsttaid main lea buorre struktuvra ja teakstačatnan, ja hálldašit mearkabidjama ja riektáčállima
- välljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- árvvoštallat ja geavahit iešguđetlágan gálduid kritihkalaš, iešheanalís ja rehálaš vugiin
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid giella- ja teakstamáhtu vuodul, earáid mearkkašumiid vuodul ja fágalaš eavttuid vuodul

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuođa fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa sámegeielas vuosttašgiellan Jo 2 fidnofágalaš oahppoprográmmain go reflekkerejit fágalaš fáttáid ja iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa go suokkardit fágalaš fáttáid kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dan njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuolta lea heivehuvvon šáŋŋerii ja ulbmilii. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuođa go geavahit máhtu giela vuogádagaid birra suokkardit ja buohtastahttit gielaid, ja go kritihkalaččat reflekkerejit iežaset ja earáid njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreatiivitehta arvvosmahttit mánggabeallásaš bargovugiiguin gos oahppit besset fuomášit ja suokkardit, sihke okto ja earáiguin ovttas. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat vai ohppet. Gelbbolašvuođa vuodul

maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflektet iežaset fágalaš ovdáneami birra fágas. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš gálggaid ovddideapmái fágas.

Oppalaš árvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegeallas vuosttašgiellan oahpahusa loahpahettiin maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit dili nu ahte oahppit besset mánggaláhkai, ja iešguđet ge oktavuodain čájehit gelbbolašvuodaset mas áddejupmi, refleksuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni sámegeallas vuosttašgiellan ollislaš fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea kommuniseren njálmmálaččat ja gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan čálalaš teavsttain iešguđetlágan šánjeriin ja ulbmiliidda.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan jo1 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo1 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- aktiivvalaččat searvat suokkardeaddji ságastallamiidda ja digaštallamiidda, albmanahhtit oaiviliiddis ja responderet earáid oaiviliidda
- lohkat mánggalágan teavsttaid ovdeš ja dálááiggis ja reflektet daid hárrái
- válddahit ja ságaškuššat mo sámi girjjálašvuolta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja identitehtii
- čilget mánggagielatvuoda ja reflektet giela ja identitehta gaskavuoda hárrái
- reflektet mánggalágan sámi mitalusaid hárrái ja buohtastahttit daid eará eamiálbmogiid teavsttaiguin
- suokkardit mo eará gielat váikkuhit sámegeallaide ja ovddidit diđolašvuoda das mo sámegeallaid sáhtta gáhttet
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahhtinvugiid ja sámegeallat terminologiiija barggus fágaiguin
- presenteret, duodaštit ja ságaškuššat fágalaš fáttáid ollislaš ákkastallamiin ja relevánta fágagielain
- čilget ja geavahit mánggalágan váikkuhangaskaomiid

- čállit ja hábmet iešguđetlágan teavsttaid main lea buorre struktuvra ja teakstačatnan, ja máhttit mearkkaid bidjat ja riehta čállit
- välljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- árvvoštallat ja geavahit iešguđetlágan gálduid kritihkalaš, iešheanalisis ja rehálaš vugiin
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid giella- ja teakstamáhtu vuodul, earáid mearkkašumiid vuodul ja fágalaš eavttuid vuodul

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sáme gielas vuosttašgiellan jo1 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmain go reflekterejit fágalaš fáttáid ja iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sáme giela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go suokkardit fágalaš fáttáid kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dán njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuoha lea heivehuvvon šánjerii ja ulbmilii. Dasto sii maiddái čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go geavahit máhtu giela vuogádagaid birra suokkardit ja buohtastahttit gielaid, ja go kritihkalaččat reflekterejit iežaset ja earáid váikkuhangaskaomiid geavaheami birra teavsttain.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit mánggabeallásaš bargovugiiguin gos oahppit besset fuomášit ja suokkardit, sihke iešheanaláččat ja earáiguin ovttas. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sáme gielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami hárrái. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset oahppama birra reflektaremii ja vuodđun go galget buoridit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo2 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo2 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit diehtujuhkima ja ákkastallama, reflekteeret daid hárrái ja árvvoštallat daid ja ieš geavahit relevánta retoralaš strategiiid ságastallamiin ja digaštallamiin
- lohkat mánggalágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja čatnat daid kulturhistorjjálaš oktavuhtii
- suokkardit teavsttaid retoralaččat ja estetihkalaččat ja reflekteeret fáttáid ja árvvuid hárrái maid teavsttat ovdanbuktet
- reflekteeret iešguđetlágan retoralaš apeallavugiid ovttaláganvuodaid ja erohusaid hárrái sámi kultuvrras ja eará kultuvrrain
- analyseret ja ságaškuššat mo sámi girjjálašvuolta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja servodahkii
- čállit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin mat válddahit dahje ságaškuššet sámegealfágalaš fáttáid
- geavahit iešguđetlágan retoralaš apeallavugiid ja gielalaš váikkuhangaskaomiid njálmmálaččat ja čálalaččat
- reflekteeret giellageavaheami hárrái servodagas ja das makkár váikkuhusat das lea sámegeallaid seailuheapmái ja ovddideapmái
- ságaškuššat mánggagielatvuoda eavttuid ja vejolašvuodaid birra skuvllas, bargoeallimis ja servodagas
- suokkardit giellagirjáivuoda Sámis ja buhtastahttit iežas giela eará sámegeallaiguin
- lohkat mánggalágan boares teavsttaid ja suokkardit daid giellahistorjjálaš perspektiivvas

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegeallas vuosttašgiellan jo2 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmain go gulahallet ja reflekterejit fágalaš fáttáid hárrái ja ságaškuššet iešguđetlágan ovddešáiggi ja ođđasit áiggi njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid birra mánggalágan mediain ja šánjeriin. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámegealla, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go fágalaš fáttáid suokkardit kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dán njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuolta lea heivehuvvon šánjerii ja ulbmilii. Sii čájehit ja ovddidit maiddá gelbbolašvuoda go besset geavahit fágalaš eavttuid, earáid mearkkašumiid ja máhtu giela vuogádagaid birra iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái ja gielaid buhtastahttimii.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit go oahppit besset ráhkadit iežaset čuolmmaid, bargat kreatiivvalaččat ja suokkardit go fágain barget. Oahpaheaddji galgá láchit oahpaha nu ahte oahppit ovddidit sárvvuoda stuorát bargguin, juogo guhkit teavsttaid lohkamis dahje suokkardeaddji barggus fágalaš čuolmmaiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra

sámegeielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteeret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái.

Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo3 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo3 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- ságaškuššat oktavuoda birra giela, kultuvrra ja identitehta gaskka fágalaš ságastallamiin
- lohkat iešguđetlágan teavsttaid historjjálaš konteavsttas ja ohppiid dálááiggis ja reflekteeret dan hárrái
- analyseret ja dulkot sámegeiela girjjálašvuoda ja eará kultuvrraid teavsttaid
- reflekteeret sámegeiela ja kultuvrra ektui eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvas
- geavahit fágamáhtu ja dárkilis ja girjás fágagiela sihke njálmmálaččat ja fágalaččat
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahttinvugiid ja sámi giel terminologiija barggus fágain
- geavahit máhtu giela, teavstta ja šáŋŋera birra iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teakstašlájaid hábmemii
- suokkardit sámegeielaid dili ja iešguđet áiggiid giellapolitihka
- suokkardit ja ságaškuššat mo iešguđet majoritehtagielat váikkuhit sámegeillii ja reflekteeret sámegeiela geavaheami eavttuid hárrái ovdal, dál ja boahhteáiggis
- árvvoštallat, válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- áddet ja geavahit metagiela barggus fágain
- hálddašit giela hápmeoahpa, syntávssa ja riehtačállima gulahallamis ja teakstaráhkadeamis

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegeielas vuosttašgiellan jo3 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmain go geavahit fágagiela iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš gulahallandilálašvuodain. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go analyserejit, dulkojit ja

buohtastahttet iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid, ja go suokkardit teavsttaid ja reflekterejit daid birra. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámegeiela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja iešguđetlágan ulbmiliidda ja vuostáiváldiide. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go fágagiela geavahemiin reflekterejit giela ja teavstta hárrái, ja go dárkilit ja mánggain beliin albmanahhtet iežaset njálmmálaččat ja čálalaččat, ja go hálddašit gielalaš hápmegáibádusaid.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit go oahppit besset fágalaš čuolmmaiguin kreatiivvalaččat bargat ja daid suokkardit. Loahpas sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go besset geavahit fágalaš eavttuid, earáid mearkkašumiid ja máhtu giela vuogádagaid birra iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái ja gielaid buohtastahttimii. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid divodeapmái ja viidáseabbo ovddideapmái.

Oppalaš árvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegeielas vuosttašgiellan, go oahpahus loahpahuvo manjá jo3 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset mánggaláhkai, ja iešguđet ge oktavuodain čájehit iežaset gelbbolašvuoda mas ipmárdus, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan dan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go lea fágalaš sisdoalu njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan mángga teavsttas iešguđetlágan šánjeriin.

Gealbomihttomearit ja árvoštallan jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii fidnofágalaš oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii fidnofágalaš oahppoprográmmaid manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit diehtujuohkima ja ákkastallama, reflekteret daid hárrái ja árvoštallat daid, ja ieš geavahit relevánta retoralaš strategijaid ságastallamiin ja digaštallamiin

- fágalaš ságastallamiin ságaškuššat oktavuoda birra giela, kultuvrra ja identitehta gaskka
- lohkat mánggalágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja čatnat daid kulturhistorjjálaš oktavuhtii
- lohkat iešguđetlágan teakstašlájaid ja reflekeret daid hárrái historjjálaš ja oahppi dálááiggi konteavsttas
- suokkardit teavsttaid retoraláččat ja estehtalaáččat ja reflekeret fáttáid ja árvvuid hárrái maid teavsttat ovdanbuktet
- reflekeret ovttaláganvuodaid ja erohusaid hárrái iešguđetlágan apeallavugiin sámi ja eará kultuvrrain
- analyseret ja ságaškuššat dan mo sámi girjjálašvuohta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja servodahkii
- analyseret ja dulkot sámegeallat girjjálašvuođa ja eará kultuvrraid teavsttaid
- reflekeret sámegealla ja kultuvrra hárrái eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvas
- čállit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin mat válddahit dahje ságaškuššet sámegeallafágalaš fáttáid
- geavahit fágamáhtu ja dárkilis ja mánggabealat fágagiela sihke njálmmálaáččat ja čálalaáččat
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahhtinvugiid ja sámegeallat terminologiija barggus fágain
- geavahit máhtu giela, teavstta ja šánjera birra iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teakstašlájaid hábmemii
- geavahit iešguđetlágan retoraláš apeallavugiid ja gielalaš váikkuhangaskaomiid njálmmálaáččat ja čálalaáččat
- reflekeret servodaga giellageavaheami hárrái ja dan birra makkár váikkuhusaid dat buktá sámegeallat seailuheapmái ja ovddideapmái
- ságaškuššat mánggagielatvuoda eavttuid ja vejolašvuodaid birra skuvllas, bargoeallimis ja servodagas
- suokkardit iešguđet áiggiid sámegeallat dili ja giellapolitiikka
- suokkardit ja ságaškuššat mo iešguđetlágan majoritehtagiellat váikkuhit sámegeallat ja reflekeret sámegealla geavaheami eavttuid hárrái ovdal, dál ja boahhteáiggis
- suokkardit giellagirjái vuoda Sámis ja buohstahttit iežas giela eará sámegeallaiguin
- lohkat mánggaid boares teavsttaid ja giellahistorjjálaš perspektiivvas suokkardit daid
- árvvoštallat, válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- áddet ja geavahit metagiella barggus fágain
- hálddašit giela hápmeoahpa, syntávssa ja riektáčállima gulahallamis ja teakstaráhkadeamis

Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde oahpu ja gelbbolašvuođa ovddideamen fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa sámegeielas vuosttašgiellan jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii go geavahit fágagiela iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš gulahallandilálašvuođain. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuođa go analyserejit, dulkojit ja buohtastahttet iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid, ja go suokkardit teavsttaid ja reflekterejit daid hárrái. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa go geavahit máhtu sámegeiela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid iešguđetlágan šáŋŋeriin ja iešguđetlágan ulbmiliidda ja vuostáiváldiide. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuođa go fágagiela geavahemiin reflekterejit giela ja teavstta hárrái, ja go dárkilit ja máŋggabeallásaččat albmanahhttet njálmmálaččat ja čálalaččat, ja go hálddašit gielalaš hápmegáibádusaid.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit go oahppit besset fágalaš čuoľmmaiguin kreatiivvalaččat bargat ja daid suokkardit. Oahpaheaddji galgá láchit oahpahusa nu ahte oahppit ovddidit njálmmálaš ja čálalaš gelbbolašvuođa go besset viidásabbot ovddidit iežaset teavsttaid fágalaš eavttuid ja máhtu vuođu giela ja teavstta birra. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeielas vuosttašgiellan. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuođa vuođu maid oahppit čájehit, sii galget beassat muitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid divodeapmái ja viidáseabbo ovddideapmái.

Oppalaš árvvoštallan

Oppalašárvvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuođa sámegeielas vuosttašgiellan –fágas, jo3 lasáhusa oppalaš studerengelbbolašvuhtii oahpahusa loahpaheamis. Oahpaheaddji galgá plánet ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset máŋggaláhkai, ja iešguđetge oktavuodain čájehit iežaset gelbbolašvuođa mas áddejupmi, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuođa vuođu maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuođa vuođu maid oahppi lea čájehan máŋgga teavsttas iešguđetlágan šáŋŋeriin.

Árvvoštallanortnet

Oppalašárvvosátni

Maŋŋá 10. ceahki: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Ohppiin galgá leat okta árvosátni sámegeielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegeielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegeielas vuosttašgiellan.

Eksámenortnegat fágas galget sáddejuvvot gulaskuddamii ja válmastuvvot maŋŋá.

Eksámen ohppiide

Maŋŋá 10. ceahki: Oahppi sáhtta vuorbáduvvot čálalaš eksámenii sámegeielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkananoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Oahppi sáhtta vuorbáduvvot čálalaš eksámenii sámegeielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkananoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahatti oahppoprográmmaid: Oahppi galgá váldit čálalaš eksámena sámegeielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Oahppi galgá váldit čálalaš eksámena sámegeielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Eksámen privatisttaide

Maŋŋá 10. ceahki: Geahča gustovaš ortnega rávisolbmuid vuodđoskuvlaoahpahussii

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegeielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkanoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkanoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegeielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkanoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegeielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvo ja sensurerejuvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkanoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.